

12.12.2022

PUNIMI PËRFUNDIMTAR

RNR në Ballkanin Perëndimor - Ngjarje ndërsektoriale mbi ekstremizmin e dhunshëm të krahut të djathtë (EDHKD).

28-29 qershor 2022, Maqedonia e Veriut, Shkup

Parandalimi dhe kundërvënia ndaj EDhKD në Ballkanin Perëndimor

Rezultatet kryesore

Vitet e fundit, vëmendja në fushën e aktiviteteve të P/KEDh në Ballkanin Perëndimor (BP) u përqendrua pothuajse ekskluzivisht në ekstremizmin islamik (EI). Numri i shtetasve nga rajoni që udhëtuan në Siri dhe Irak dhe së fundmi, luftëtarët e huaj terroristë (LHT) që u kthyen vetëm ose me familjet e tyre, mbeten një sfidë si për praktikuesit ashtu edhe për politikëbërësit. Megjithatë, si edhe në pjesën tjetër të Evropës, forma të tjera të ekstremizmit janë në rritje në rajon, me ç'rast ekstremizmi i dhunshëm i krahut të djathtë (EDHKD) është duke u bërë shqetësimi mbizotërues¹. E lidhur me një histori të gjatë dhune të rrënjësor në konfliktet etnike-nacionaliste, EDK mund të paraqitet në mënyra të ndryshme, duke përfshirë polarizimin dhe krimet e urrejtjes. Etno-nacionalizmi si dhe diskriminimi, duke përfshirë segregacionin në mjediset sociale dhe arsimore, vazhdojnë të nxisin modele të përjashtimit social dhe të radikalizimit, duke u shfaqur në mënyra të ndryshme në të gjithë rajonin. Veçanërisht në përgjigje të debateve të vazhdueshme shoqërore të lidhura me migracionin që kanë prekur rajonin ashtu si edhe pjesën tjetër të Evropës². Për më tepër, numri i qytetarëve të BP, veçanërisht nga Serbia, Bosnja dhe Hercegovina (BdheH), Maqedonia e Veriut dhe Mali i Zi, të cilët udhëtuan në Ukrainë në vitin 2014 është rritur gjithashtu³ dhe përfaqëson një shqetësim në rritje.

Gradualisht, EDHKD fillon të hyjë në agjendën e përpjekjeve të P/KEDh të Ballkanit Perëndimor, veçanërisht në lidhje me rinovimin e strategjive kombëtare të P/KEDh. Nën këtë kuadër, ngjarja ndërsektoriale e RNR në Ballkanin Perëndimor mbi EDHKD mblodhi së bashku politikëbërës, përfaqësues të agjencive të zbatimit të ligjit të BE-së, përfaqësues të shoqërisë civile nga Ballkani Perëndimor dhe të autoriteteve lokale, studiues si dhe praktikues me synimin për të ofruar një pasqyrë të skenës së EDHKD në Ballkanin Perëndimor nga perspektiva e studiuës, praktikuesit dhe e politikave, si dhe për t'i njohur praktikuesit me strukturat/njohuritë ekzistuese të P/KEDH në fushën e EDHKD. Pikat kryesore të ngritura përfshijnë me sa vijon:

- Reagimet ndaj EDHKD-së duhet të trajtohen për secilin kontekst të Ballkanit Perëndimor individualisht, pasi një perspektivë rajonale nuk i merr parasysh specifikat në aspektin e manifestimeve lokale, shtrirjes dhe natyrës së kërcënimit. EDHKD tregon më pak ngjashmëri se ekstremizmi islamik në të gjithë Ballkanin Perëndimor. Grupet 'ne-ata' mund të ndryshojnë për shkak të kornizave nacionaliste, ndjenjave të epërsisë ndaj grupeve të tjera etnike ose fetare në rajon.

¹ Shih: <https://icct.nl/publication/zeitgeist-future-of-terrorism/>

² Shih: Teksti i Predrag Petroviq dhe Marija Ignjatijeviq [Migrants are leaving, but hatred remains – the anti-migrant extreme right in Serbia](https://www.balkaninsight.com/en/article/migrants-are-leaving-but-hatred-remains-the-anti-migrant-extreme-right-in-serbia)

³ Shih: <https://newlinesinstitute.org/eurasia/the-balkan-connection-foreign-fighters-and-the-far-right-in-ukraine/>
<https://balkaninsight.com/2020/11/09/montenegro-reveals-31-citizens-have-fought-in-foreign-wars/>
<https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/study-international-right-wing-extremist-terrorist-networks/2419576>

- Në shoqëritë e polarizuara, grupet e EDHKD hasin në një terren pjellor. Në të njëjtën kohë, është më e ndërlikuar të bëhet njohja/dallimi i tyre në një mjedis ku debati është i polarizuar, që është pjesë legjitime e një sistemi politik demokratik.
- Një kuptim i përbashkët mbi terminologjinë dhe përkufizimet dhe adoptimi i një qasjeje holistike duke shikuar drejt fenomeneve shoqërore të afërta është thelbësore për trajtimin e fenomenit EDHKD. Ka mungesë të njohjes së EDHKD-së në politikat dhe veprimet e qeverive të Ballkanit Perëndimor. Meqenëse EDHKD nuk përmendet në të gjitha strategjitë kombëtare të Ballkanit Perëndimor për të parandaluar dhe luftuar radikalizimin dhe terrorizmin, duhet të promovohet konsensusi për një gjuhë të përbashkët. Trajtimi i EDHKD në përgjithësi nuk është pjesë e mandatit apo fushëveprimit të praktikuesve.
- Kufijtë midis radikalizimit të frymëzuar nga feja dhe atij kombëtar nuk janë gjithmonë të qarta. Për shembull, në një vend të Ballkanit Perëndimor, një kishë kombëtare e huaj e promovon një përzierje të pan-islamizmit dhe krenarisë kombëtare.
- Ekziston nevoja për ta kuptuar më mirë EDHKD-në midis palëve të interesuara, manifestimet e saj, aktorët e përfshirë, narrativat dhe bazat ideologjike. Mungon një kuptim i tillë i përbashkët dhe klasifikim i aktorëve dhe grupeve në rajon. Përdorimi i shembujve/rasteve nga BE-ja gjatë trajnimeve nuk perceptohet si i përshtatshëm për mjedisin rajonal apo kombëtar në Ballkanin Perëndimor.
- Tendencat aktuale si ndjenjat anti-LGBTQI, anti-gjinore, anti-imigruese në mediat sociale, dezinformimi dhe mendimi konspirativ, janë të dukshme në të gjithë rajonin, por mënyra se si ato ndërlidhen me EDHKD-në mbetet e paqartë për praktikuesit dhe politikëbërësit dhe në çfarë mase ato duhet të trajtohen nëpërmjet infrastrukturës dhe mekanizmave ekzistues të P/KEDH. Këta mekanizma ekzistues të punës duhet të përmirësohen dhe të përshtaten për të adresuar tendencat dhe kërcënimet e EDHKD-së, në vend që të futen të reja.
- Praktikuesit shprehën nevojën për një mjet për vlerësimin e rrezikut që mund të përdoret nga aktorë të ndryshëm për të identifikuar dhe vlerësuar tendencat dhe shenjat e EDHKD-së. Gjithashtu u përmend nevoja për trajnime për EDHKD, duke përfshirë studimet e rasteve nga jeta reale. Trajnimet duhet të përshtaten me kontekstin dhe realitetet lokale dhe palëve të interesuara duhet t'u mundësohet (duke përfshirë përmes mbështetjes financiare) të përshtatin metodat dhe praktikatat e tyre për të trajtuar EDHKD-në (në vend të importimit të mjeteve nga jashtë).
- Zërat e grave janë në margjina brenda mjedisit të EDHKD-së. Instrumentalizimi dhe dhuna ndaj grave është thelbi i ideve të EDHKD-së.
- Lidhjet midis ekstremizmit të ekstremit të krahut të djathtë dhe të krahut të majtë mund të gjenden në termat e diskursit dhe "armiqtë" të perceptuar.
- Përdorimi i lojërave në internet për përhapjen e mesazheve, rekrutimin dhe mobilizimin është shfaqur në mënyrën e punës të grupeve të EDHKD.

Çështjet kyçe të diskutimit

EDHKD në Ballkanin Perëndimor është një fenomen shumëdimensional i përbërë nga tendencat e vjetra dhe të reja

Etno-nacionalizmi, polarizimi, diskriminimi, krimi i urrejtjes, huliganizmi, gjuha e urrejtjes, besimi në teoritë e konspiracionit janë të gjitha fenomene të ndërlidhura që përshtaten në mozaikun e gjerë të EDHKD në Ballkanin Perëndimor. Veçanërisht, gjuha e urrejtjes përdoret si një përbërës "pjellor" për ruajtjen e ankesave në shoqëritë pas konfliktit dhe është një faktor i spikatur radikalizimi që e përdorin disa politikanë kryesorë dhe media të regjimit (në veçanti, i përkeqësuar gjatë periudhave parazgjedhore), për të promovuar qëllime politike. EDHKD është në

"komunikim" të vazhdueshëm me huliganizmin, ku instrumentalizimi dhe politizimi i tij po e thëllon gjithnjë e më shumë këtë marrëdhënie. Lidhjet me krimin e organizuar e kompletojnë këtë skenografi. Ndjenjat anti-qeveritare, anti-autoriteteve dhe anti-establishmentit u intensifikuan nga kufizimet e pandemisë Kovid-19 brenda skenës së EDHKD, ndërsa besimi në teoritë e konspiracionit rreth pandemisë ka qenë një tendencë/faktor i ri qendror për radikalizimin e mëtejshëm. Lufta ruse e agresionit në Ukrainë është një faktor që çon në polarizim të mëtejshëm, me ndjenjat kundër dhe pro Rusisë që provokojnë ndarje të mëtejshme. Ksenofobia dhe idetë kundër emigrantëve janë një karakteristikë e fortë e grupeve të EDHKD-së në rajon. Përveç kësaj, përveç armiqësisë së jashtme ndaj armiqve të perceptuar të jashtëm, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet armiqësisë brenda komunitetit që grupet e EDHKD e shprehin ndaj armiqve/tradhtarëve të perceptuar që nuk e pasqyrojnë "mënyrën e duhur të jetesës" sipas narrativave ekstreme të grupeve EDHKD. Ky trend mund të çojë në ankesa të mëtejshme.

Ndërhyrjet nga lart-poshtë dhe iniciativat nga poshtë-lart kanë nevojë për riorientim strategjik

Ka nevojë për më shumë vëmendje ndaj EDHKD-së në politikat dhe veprimet e qeverive të Ballkanit Perëndimor. Një përgjigje e dobët e shtetit ndaj grupeve të EDHKD "lejon" dhe mund ta përshpejtojë procesin e radikalizimit. Ekziston nevoja për më shumë mbështetje për OSHC-të lokale me përvojë në P/KEDHKD. Disa nga praktikuesit mendojnë se ata dhe tema në të cilën ata punojnë nuk pranohen mjaftueshëm nga qeveritë e tyre.

Shpesh praktikuesve ende u mungon vetëdija kur bëhet fjalë për sinjalizimin e EDHKD-së. Si pasojë, ata nuk janë në gjendje të reflektojnë mbi vlerat dhe besimet e tyre, gjë që më pas mund të bëhen pjesë e problemit. Trajnimi është i nevojshëm dhe i kërkuar, por përmbajtja e tij duhet t'i përgjigjet realiteteve të konteksteve rajonale.

Rekomandime

- Mendimi kritik, ndjeshmëria dhe toleranca duhet të promovohen më tej në shkolla dhe duhet të pasqyrohen në të gjithë kurrikulën, pasi sistemi arsimor vuan shumë nga praktikat diskriminuese dhe përjashtuese të bazuara në diskursin e EKD-së. Në përgjithësi, Mendimi kritik është një aftësi shumë e rëndësishme për praktikuesit që merren me EDHKD-në.
- Trajnimi dhe udhëzimi i mësimdhënësve/stafit të shkollës për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm në shkolla duhet të bëhet në baza të rregullta.
- Ndërtimi i besimit ndërmjet organizatave të shoqërisë civile dhe sektorit privat për promovimin e punës me shumë agjenci në nivel lokal.
- "T'i bëjmë kundër-narrativat kryesore" është një rrugë efektive nga komunikimi strategjik për të trajtuar dhe pakësuar narrativat ekstreme, pasi integrimi dhe normalizimi i pjesëve të narrativave të EDHKD janë një sfidë në rajon.
- Për të ndërtuar rezistencën, është e rëndësishme të punohet me një qasje të bazuar në informacion në lidhje me praninë lokale të fenomenit të EDHKD-së: cilat grupe janë të pranishme, sa aktivë janë ato, kë rekrutojnë dhe kujt i drejtohet urrejtja apo dhuna?
- Shkëmbimi dhe bashkëpunimi ndërmjet politikëbërësve dhe praktikuesve duhet të zyrtarizohet si një grup pune i cili do të mbajë takime të rregullta. Politikëbërësit dhe praktikuesit konsiderohen ndonjëherë si kategori antitetike, ndërsa praktikuesit ndihen të tjetërsuar nga qendrat e vendimmarrjes dhe kërkojnë të integrohen në procesin e politikëbërjes. Praktikuesit u shprehën se së bashku me politikëbërësit, ata formojnë dy kategori të rëndësishme plotësuese ekspertësh që kanë nevojë për një bashkëpunim më të mirë. Duhet të promovohet një "rrjet ndërmjet teorisë dhe praktikës".
- Feja mund të luajë një rol të rëndësishëm në procesin e de-radikalizimit nëse përdoret siç duhet. Feja mund të jetë pjesë e zgjidhjes në vend që të jetë, nganjëherë, pjesë e problemit. Përfshirja e komuniteteve fetare në parandalimin e EDHKD-së mund të jetë shumë e frytshme në këtë drejtim.

- Për të promovuar kërkimin, për të thelluar njohuritë tona dhe për të kuptuar më mirë fenomenin e EDHKD-së, masat e sigurisë duhet të mbrohen për studiuesit kur ata vijnë në kontakt të drejtpërdrejtë me ekstremistët.
- Theksi duhet të vihet në nivelin lokal duke pritur me padurim krijimin e karakteristikave të përbashkëta.

Praktikat përkatëse

1. Këshilli Lokal për Parandalim i Kumanovës - Rezistenca dhe bashkëpunimi midis shumë agjencive (Rrjeti i Qyteteve të Forta), Maqedonia e Veriut. https://strongcitiesnetwork.org/en/wp-content/uploads/sites/5/2022/04/SCN_Kumanovo-1.pdf
2. Këshilli Vendor i Sigurisë Publike⁴ Elbasan, Shqipëri
3. Fushata në internet Propulsion, Serbi

Aktivitetet e mëtejshme

- Ekziston një interes i fortë si nga praktikuesit ashtu edhe nga politikëbërësit për ofrimin e trajnimeve mbi EDHKD-në: mbi të kuptuarit e fenomenit, sinjalizimin dhe mënyrën e veprimit. Mundësisht me shembuj rajonalë, e ndoshta edhe në nivel kombëtar, duke pasur parasysh manifestimet e ndryshme të EDHKD-së. Rezultatet e takimit janë përdorur si të dhëna për vizitën studimore mbi EDHKD-në në Suedi në tremujorin e katërt.

Materiale për lexim

- Mirza Buljubashiq, [Ekstremizmi i dhunshëm i krahut të djathtë në Ballkanin Perëndimor: Një përmbledhje e sfiadave sipas vendeve për P/KEDH-së](#) (2022). I disponueshëm edhe në shqip, boshnjakisht/kroatisht/serbisht/gjuhën malazeze dhe maqedonisht.
- Claudia Wallner dhe Jessica White, [Ekstremizmi global i dhunshëm i krahut të djathtë: Hartëzimi i kërcënimit dhe reagimit në Ballkanin Perëndimor](#), Turqia dhe Afrika e Jugut (2022).